

Zee-egels

Raymond van der Ham en
Walter de Wit

Al in 1778 werden zee-egels uit Maastricht en omgeving beschreven en afgebeeld. Hiervan is *Hemipneustes striatoradiatus* (Pl. 21, fig. 14) wel het beste voorbeeld. Enkele jaren later beeldde Faujas Saint Fond (1799) een aardige set zee-egels af uit 'het Maastrichtse'. Zijn materiaal was afkomstig van de St. Pietersberg, voor een deel mogelijk uit de 'grotten' op of bij de plek waar nu de ENCI-groeve ligt. Van de meer dan 100 zee-egelsoorten die nu uit zuidelijk Limburg en omgeving bekend zijn kunnen er hier ca. 40 gevonden worden. De helft hiervan is zeldzaam, maar zo'n 10-12 soorten zijn toch vrij gemakkelijk bijeen te sprokkelen. De andere vereisen wat geduld (of geluk).

In tegenstelling tot andere groepen stekelhuidigen hebben de zee-egels al de nodige aandacht gehad. Des te opmerkelijker is het dat er nog steeds nieuwe soorten worden gevonden. Het gaat hierbij niet alleen om soorten die van elders bekend zijn, maar nu voor het eerst in het Maastrichtse worden herkend, maar ook om nog onbeschreven soorten die van een wetenschappelijke naam moeten worden voorzien.

De zee-egels worden vanouds in twee groepen verdeeld: de 'regulieren' (Pl. 20, fig. 1-6) en de 'irregulieren' (Pl. 20, fig. 7-13; Pl. 21, fig. 14-20). Van sommige vertegenwoordigers van de reguliere groep, met name de Cidaroida, zijn slechts bij hoge uitzondering hele schalen of samenhangende delen daarvan te vinden. Algemener zijn de grote stekels. Soorten waarbij het apicaal schild een wezenlijk onderdeel uitmaakt van de schaal zijn vaker compleet te vinden, bijvoorbeeld Saleniidae. Voor diverse groepen irreguliere zee-egels geldt dat hun gravende leefwijze ervoor heeft gezorgd dat complete schalen, soms zelfs nog met stekels en kalkplaatjes in de mond- en anusopening, gevonden kunnen worden.

Sommige soorten komen slechts voor in een beperkt interval van de sectie die ontsloten is in de St. Pietersberg (ENCI-groeve). Dit waren zeer gespecialiseerde soorten, met een klein biotoop.

Literatuur

Faujas Saint Fond (1799), Meijer (1959, 1965), Van der Ham *et al.* (1987) en Van der Ham (1995).

Adressen van de auteurs

R.W.J.M. van der Ham
Piet Heinstraat 6
2628 RK Delft

W. de Wit
Diepe Steeg 25
6994 CC De Steeg

Plaat 20

Maatstrepen zijn 10 mm.

1. *Temnocidaris (T.) baylei* COTTEAU 1863. (De mogelijk hierbij horende stekels staan te boek als *Cidaris faujasii* DESOR 1855.) Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

2. *Temnocidaris (Stereocidaris) forchhammeri* (DESOR 1846). Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

3. *Salenia (Pleurosalenia) maastrichtensis* SCHLUETER 1892. Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

4. *Gauthieria* spp. Er zijn tenminste twee soorten, die echter niet altijd gemakkelijk van elkaar zijn te onderscheiden: *G. pseudoradiata* (SCHLUETER 1883) (a, c) en *G. radiata* (SORIGNET 1850) (b, d). Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: alle members.

5. *Codiopsis bruni* LAMBERT 1914. Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

6. *Orthopsis miliaris* D'ARCHIAC 1835. Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

7. *Nucleopygus scrobiculatus* (GOLDFUSS 1829). Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: alle members.

8. *Procassidulus lapiscancris* (LESKE 1778). Formatie van Maastricht: Emael, Nekum en Meerssen Members.

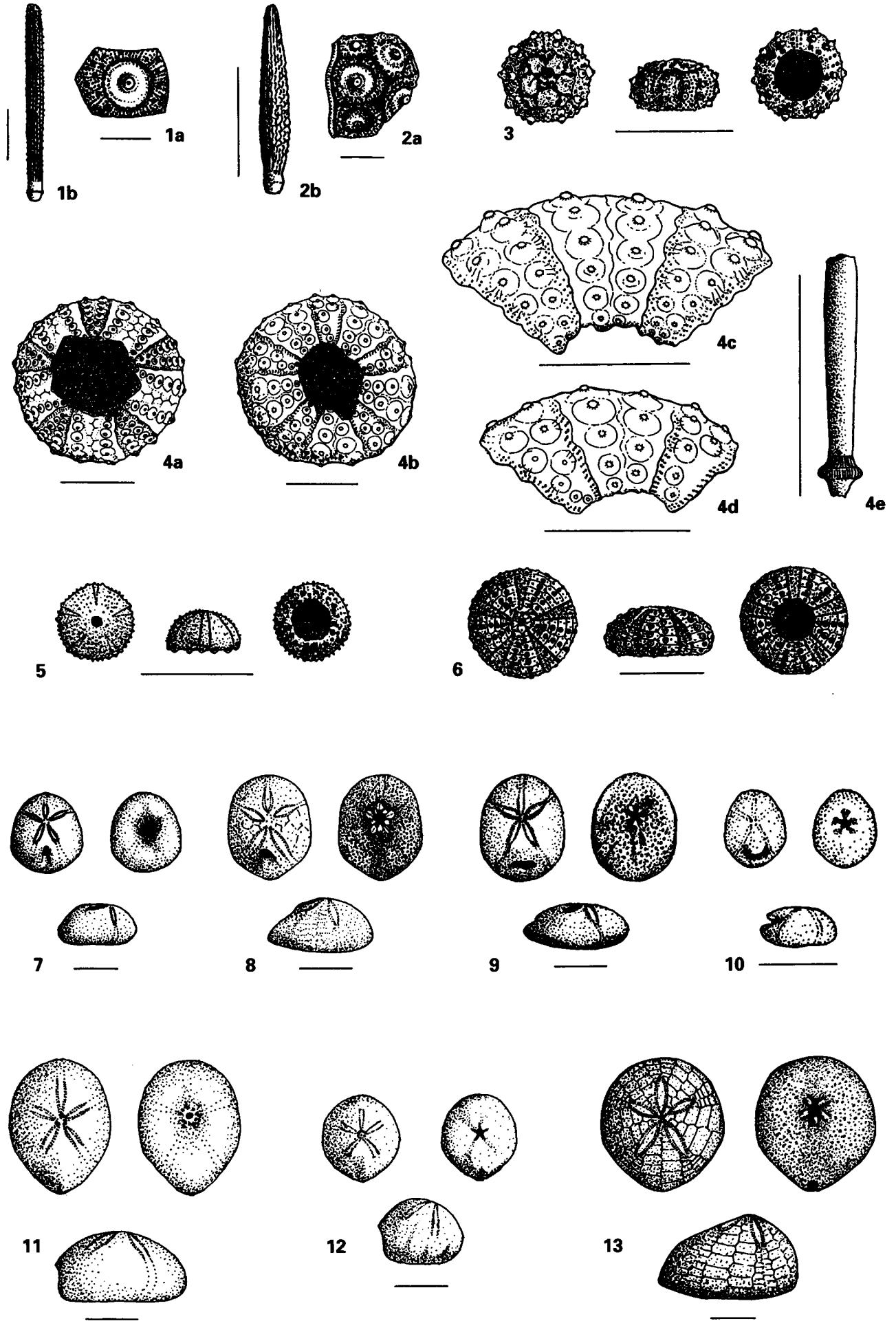
9. *Procassidulus macari* (SMISER 1935). Formatie van Maastricht: Valkenburg, Emael, Nekum en Meerssen Members.

10. *Rhynchopygus marmini* (DESMOULINS 1837). Formatie van Maastricht: Nekum en Meerssen Members.

11. *Oolopygus pyriformis* (LESKE 1778). Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: alle members.

12. *Catopygus fenestratus* AGASSIZ 1840. Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: alle members.

13. *Faujasia apicalis* (DESOR 1847). Formatie van Maastricht: Emael, Nekum en Meerssen Members.

Plaat 21

Maatstrepen zijn 10 mm.

14. *Hemipneustes striatoradiatus* (LESKE 1778). Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: alle members.

H. oculatus COTTEAU 1890 is doorgaans groter, heeft een dunner schaal en een veel dieper sleuf naar de mondopening. Formatie van Maastricht: Valkenburg en Nekum(?) Members.

15. *Cardiaster granulosus* (GOLDFUSS 1829). Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: alle members.

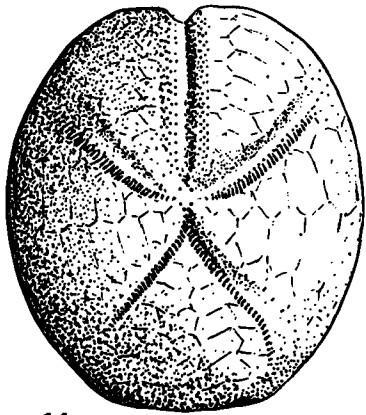
16. *Echinocorys scutata* LESKE 1778. Formatie van Gulpen: Vijlen en Lixhe Members.

17. *Hemiaster aquisgranensis* SCHLUETER 1899. Formatie van Gulpen: Vijlen, Lixhe 1-3 en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Valkenburg en Gronsveld Members.

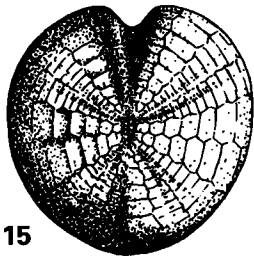
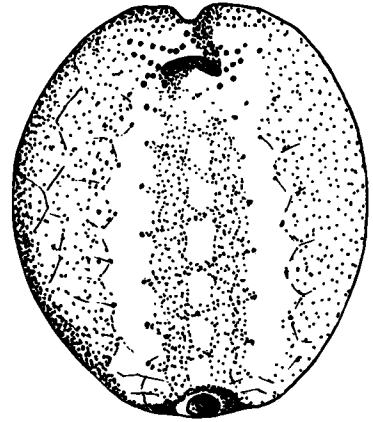
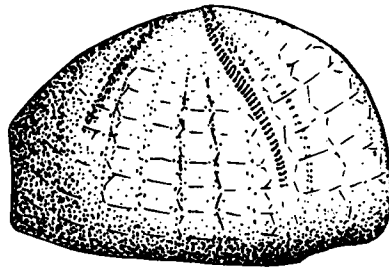
18. *Hemiaster prunella* (LAMARCK 1816). Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: Valkenburg en Meerssen Members. *H. koninckanus* D'ORBIGNY 1855 is minder bolvormig en heeft sterker verdiepte ambulacrale velden. Formatie van Gulpen: Lanaye Member. Formatie van Maastricht: Valkenburg en Meerssen Members.

19. *Leymeriaster maestrichtensis* (SCHLUETER 1897). Formatie van Maastricht: Meerssen Member. *L. eluvialis* (VAN DER HAM 1995) heeft een veel kortere sleuf, die nauwelijks tot aan de voorzijde reikt. Formatie van Maastricht: Gronsveld Member.

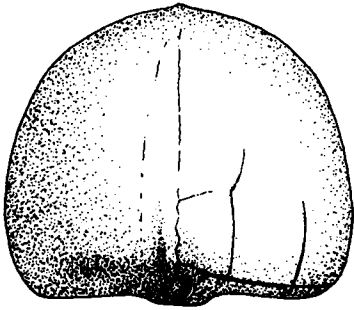
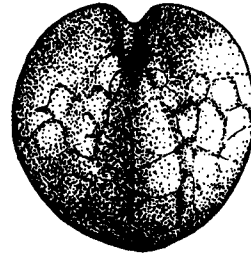
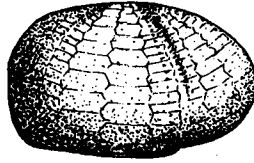
20. *Diplodetus* spp. Drie soorten worden onderscheiden, die door hun vaak slechte bewaringstoestand moeilijk uit elkaar te houden zijn: *D. bucardium* (GOLDFUSS 1829), *D. duponti* (LAMBERT 1911) en *D. parvistella* (SCHLUETER 1899). Formatie van Gulpen: Vijlen en Lanaye Members. Formatie van Maastricht: Valkenburg en Gronsveld Members.

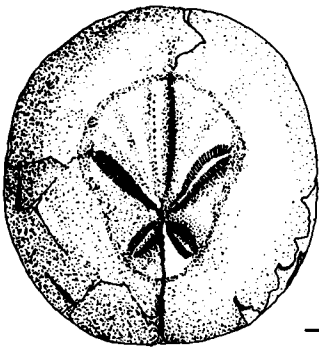
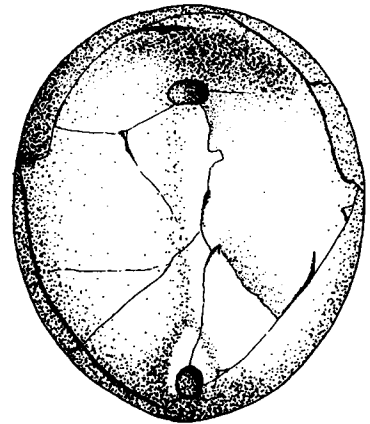
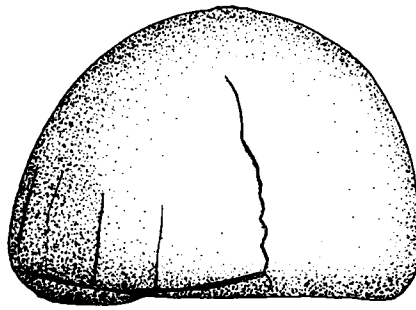
14

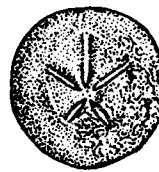
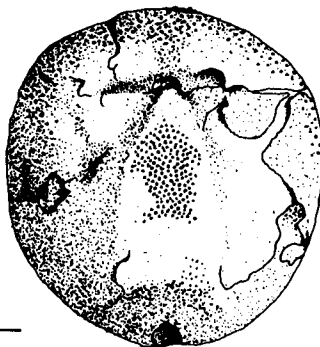
15

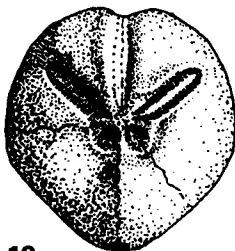
16

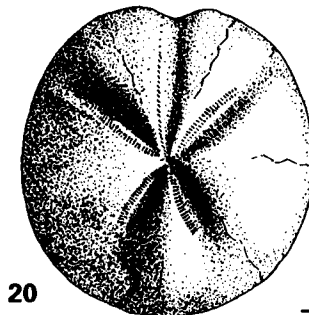
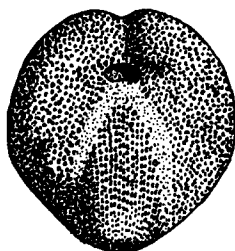
17

18

19

20

